

LEDNICKO-VALTICKÁ KULTURNÍ KRAJINA (1996)

VÝJIMEČNÁ SVĚTOVÁ HODNOTA

Stručná syntéza

Lednicko-valtická kulturní krajina leží v Jihomoravském kraji v České republice. Se svými 143 km² je unikátní tím, jak zde byly po staletí formovány architektonické, biologické a krajinné složky.

Rod Leichtensteinů přišel do Lednice v polovině 13. století a od konce 14. století vlastnil také nedaleké Valtice, přičemž obě lokality se staly jádrem rozsáhlého majetku rodu. Tato dvě panství byla později spojena se sousední Břeclaví, čímž vznikl organický celek, který sloužil knížecímu rodu k odpočinku a který se stal i materiálním dokladem jeho prestiže. Realizace velkolepého plánu začala v 17. století tvorbou alejí spojujících Valtice s ostatními částmi panství. To pokračovalo po celé 18. století výstavbou sítě cest a vyhlídkových stezek, přetvářejících přírodu ve stylu anglických umělců a architektů doby renesance. Počátkem 19. století kníže Jan Josef I. z Liechtensteina uplatnil koncept anglického krajinářského parku pod vlivem prací Lancelota „Capability“ Browna ve Stowe a na jiných místech v Anglii. Byly realizovány velkorysé krajinářské projekty, jež si vyžádaly navýšení terénu lednického parku a vykopání nového kanálu pro řeku Dyji, i vytvoření nového Zámeckého rybníka. Kolem tří velkých lednických rybníků vznikly další menší parky, inspirované anglickými předlohami, tzv. Englische Anlagen.

Základ krajinné kompozice tvoří dva zámky, Lednice a Valtice. Zámek ve Valticích má středověké základy, prošel však postupnou přestavbou v období renesance, manýrismu a především pak v éře baroka. Současnou barokní podobu mu vtisklo několik architektů, zejména Johann Bernard Fischer z Erlachu, Domenico Martinelli a Anton Johann Ospel. Spolu s barokním kostelem Nanebevzetí Panny Marie je zámek dominantou, uplatňující se v systému alejí založených v 17. a 18. století. Zámek Lednice byl postaven jako renesanční vila kolem roku 1570, a poté až do počátku 19. století postupně upravován a přestavován tak, aby odrážel barokní, klasicistní a novogotickou módu. V roce 1850 byl dále novogoticky přestavěn v souladu s převažujícím romantickým pojetím této části krajiny. Zámecký park v Lednici zkrášluje několik architektonických objektů, jako jsou pozoruhodný palmový skleník, unikátní minaret a další drobné stavby.

V celé krajině se prolínají barokní a romantické prvky, které jí dodávají zcela specifický charakter: architektura a krajina jsou navzájem úzce propojené. Všechny stavby jsou promyšleně umístěny na pohledově dominantních místech, jako je tomu v případě Kolonády, Rendez-vous (Dianina chrám), Rybníčního zámečku, Apollonova chrám, Obelisku nebo Pohanska; byly situovány na křižovatce hlavních cest nebo na pomezí Moravy a Dolních Rakous (Hraniční zámeček). Výhledy a průhledy jsou rovněž navzájem propojeny. Většina nabízí výhled na obě dominanty, Minaret a Kolonádu, avšak významná vizuální spojení existují i mezi dalšími skupinami saletů (Apollonův chrám, Belveder, Janův hrad, Lovecký zámeček, Nový dvůr, Rybníční zámeček, chrám Tří Grácií, Obelisk, kaple sv. Huberta aj.).

Důležitým krajinotvorným aspektem celé této oblasti je velmi široká škála domácích i exotických dřevin a koncept jejich výsadby. Nejbohatší skladba dřevin se nachází v parcích, kde se koncentrují v okolí dvou hlavních sídel a na březích rybníků ležících mezi Lednicí a Valticemi. Zámeček Pohansko je postaven na místě důležitého hradiště Velkomoravského období, jehož původ sahá do 8. století. Stále dobře viditelné jsou téměř 2 kilometry masivního opevnění plochy hradiště o rozloze 28 ha. Archeologické vykopávky zde odhalily panský dvorec, kostel (jehož půdorys je zachovaný in situ), několik výrazných domů a bohaté pohřebiště.

Lednicko-valtická kulturní krajina je výjimečným příkladem plánovitě vytvořené kulturní krajiny, která je obzvláště působivá počtem a rozmanitostí kulturních a přírodních prvků.

Kritérium (i): Lednicko-valtická kulturní krajina představuje výjimečný umělecký počín, kterým došlo k harmonickému propojení kulturních památek z různých období s domácími i exotickými přírodními prvky a tím vzniklo mimořádné dílo, jež je odrazem lidské tvořivosti.

Kritérium (ii): Lednicko-valtická kulturní krajina se stala vzorem pro celé Podunají díky provázanosti barokního, klasicistního a novogotického architektonického stylu s přeměnou krajiny podle anglických romantických principů.

Kritérium (iv): Lednicko-valtická kulturní krajina je výjimečným příkladem kulturní krajiny navržené a záměrně vytvářené jediným šlechtickým rodem během století osvícenství, romantismu i pozdějších období.

Integrita

Statek zahrnuje území bývalého panství rodu Liechtensteinů. Jeho rozloha a vymezení jsou odpovídající. Všechny klíčové prvky, které jsou nositeli výjimečné světové hodnoty statku, se nacházejí uvnitř jeho hranic. Z důvodu charakteru areálu zde neexistuje nárazníková zóna. Ačkoliv se všechny významné prvky, které jsou nutné k vyjádření výjimečné světové hodnoty statku, nacházejí uvnitř jeho hranic, je třeba chránit klíčové pohledové body i vně jeho hranice. Z tohoto důvodu, stejně jako z důvodu blízkosti města Břeclavi a dalších obcí, by mohla být v budoucnu navržena nárazníková zóna pro udržení vizuální integrity. Statek má stabilizovaný systém územního plánování, nicméně zde existuje nebezpečí disharmonického územního rozvoje (například doprava, urbanizované části). Subjekty ochrany přírody vyvíjejí určitý tlak na některé části území, což narušuje zachování původního krajinného celku a jeho dřevin.

Autenticita

Lednicko-valtická kulturní krajina má vysokou autenticitu co se týče stávající formy a vzhledu. Ty jsou v plném souladu s představami majitelů, kteří areál po staletí vlastnili. Krajina se nadále vyvíjela v souladu s původními principy plánování. Knížecí zámky slouží jako architektonická muzea, jejich interiéry jsou citlivě udržovány a jsou přístupné veřejnosti. Všechny budovy jsou restaurovány za použití původních materiálů a technologických postupů. Exotické druhy stromů, jimiž je areál osázen, pocházejí ve velké míře ze semenáčků a semen, které byly dovezeny ze Severní Ameriky na počátku 19. století. Je prováděna jejich pravidelná údržba. Rostliny v unikátním palmovém skleníku v Lednici jsou pěstovány za použití tradičních metod, ve kterých zásadní roli hraje ruční práce.

Podmínky ochrany a správy

Lednicko-valtická kulturní krajina je chráněna zákonem č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů. Statek je prohlášen za krajinnou památkovou zónu. Zámky v Lednici a ve Valticích byly prohlášeny za národní kulturní památky. Statek nemá nárazníkovou zónu v důsledku charakteru daného místa, ale sousedí s dlouhodobě chráněnou krajinnou oblastí Pálava, jež byla spolu s celým statkem a dalším rozsáhlým územím zahrnuta do biosférické rezervace UNESCO, vyhlášené v roce 2003. Městské a obecní úřady v Lednici, Valticích, Podivíně a Hlohovci, Městský úřad v Břeclavi jako obec s rozšířenou působností a Krajský úřad Jihomoravského kraje nesou společnou zodpovědnost za ochranu kulturní krajiny, to vše pod metodickým dozorem Ministerstva kultury. Tlaky na rozvoj (například v oblasti dopravy a urbanistického rozvoje) jsou regulovány na základě výše uvedeného zákona a platných územních plánů, a to z hlediska uchování vizuální integrity statku. V tomto směru tedy jakákoliv činnost, jež by mohla mít na statek dopad, musí mít povolení od

příslušných orgánů státní správy. Pro zachování vizuální integrity statku může být nicméně v budoucnu navržena nárazníková zóna.

Správa statku je podpořena meziresortní řídicí skupinou. Management Plan existuje a jsou naplánovány jeho pravidelné aktualizace. Zodpovědnost za správu statku sdílí několik subjektů, které mají celostátní, krajskou nebo místní působnost. Je třeba posílit roli a zapojení místních obcí a zajistit, aby byl statek spravován v souladu s principy udržitelnosti. Vhodným řešením by bylo zavedení systému správy areálu prostřednictvím site managera (koordinátora), včetně ze zákona vycházejících příslušných kompetencí, aby byla na principech participační správy a subsidiarity zajištěna koncepční i každodenní koordinace mezioborových zájmů v oblasti ochrany hodnot statku jako celku.

Národní památkový ústav jako příspěvková organizace finančně zajišťuje údržbu zámků a jejich ploch včetně drobných staveb, jež jsou součástí kompozice statku. Z důvodu velikosti statku a jeho složité vlastnické struktury jsou nastaveny individuální plány údržby. Finanční nástroje pro obnovu statku zahrnují především grantové a dotační tituly financované z programů Ministerstva kultury, které jsou určeny na údržbu a obnovu nemovitých kulturních památek a finanční zdroje, přidělované z jiných veřejných zdrojů. Na péči o areál rovněž přispívají obce ze svých fondů, soukromé instituce a spolupracující subjekty.

Od roku 2000 se na vnitrostátní úrovni připravují roční monitorovací zprávy, které slouží správcům statku, Ministerstvu kultury České republiky, Národnímu památkovému ústavu a ostatním zainteresovaným subjektům.